

Könyvünk függelékében játékszabály-leírások, a fejezetekhez kapcsolódó és azokat kiegészítő anyagok, szemelvények, táblázatok, a német, az osztrák és a svájci német nyelv alapvető szabályai és az ezekhez kapcsolódó szöszedetek találhatók.

A munkát részletes irodalomjegyzékkel zárjuk az érdeklődő olvasó eligazítása érdekében.

Bízunk benne, hogy könyvünk nemcsak a BGF Külkereskedelmi Karának németül tanuló hallgatói körében válik népszerűvé, hanem a BGF többi karán és más felsőoktatási intézményben is módunk nyílhat arra, hogy bemutassuk, illetve tanítsuk ezt az anyagot.

Örülnénk továbbá, ha színes könyvként is ki tudnánk adni, hogy még inkább érdemes legyen kézbe venni és forgatni a munkánkat.

Bodolay László

Zaicz Gábor (főszerk.): *Etimológiai szótár*. Tinta Könyvkiadó, Budapest. 1024 p.

Honnan erednek és hány évesek a szavaink? Ugyanaz volt a jelentésük, mint ma? Sokan ritkán használjuk az etimológiai szótárt, legtöbbször nem is található a könyvespolcunkon, pedig a szavak etimológiája olyan, mintha egy krimi olvasnánk, sőt az etimológiai szótár olvasása közben magunk is nyomozóvá válhatunk.

A Tinta Könyvkiadó új kiadványa, a Zaicz Gábor által szerkesztett *Etimológiai szótár* egy kötetben és 8945 szócikkben tárja elénk a magyar szókincs és todalékrendszer eredetét. 8670 szócikk a szavak etimológiáját, 275 pedig – elsőként a magyar szótáriróadalomban – a magyar todalékok eredetét adja meg. Ezenfelül a műben 11 585 származékszó eredetéről is olvashatunk. Minden kétséget kizáróan a munka hiánypótló.

Egy új etimológiai szótár szükségességére – amint az a *Bevezetésben* is olvasható – Benkő Loránd már 1976-ban felhívta a figyelmet. Véleménye szerint *A magyar nyelv történeti-etimológiai szótár* három köteténél kisebb, népszerűsítő, de a legújabb etimológiai kutatásokat is feldolgozó munkára lenne szükség. 2000-ben Kiss Lajos is hasonlóan nyilatkozott: „A sokkötetes, kilónyi súlyú, szakszavakkal, rövidítésekkel telezsúfolt etimológiai szótáraink csak szakemberek kezébe valók. Hiányzik viszont egy egykötetes, egyszerű, közérthető, rövidítések nélküli magyar szófejtő szótár, amelyet magával vihet a segédkönyvekkel mindig agyonterhelt tanár a terembe, ott felolvashat belőle, és olvasmányos szövegét a tanulók is megértik” – olvasható a szótár *Bevezetőjében*. Zaicz Gábor, főszerkesztő és Kiss Gábor, a Tinta Könyvkiadó kiadóvezetője ezeknek a gondolatoknak a szem előtt tartásával alakította ki a szótárt. Ez mind a felépítésén, mind a terjedelmén, mind a szócikkek szerkesztésén – valóban – megfigyelhető.

Az új *Etimológiai szótár* az utolsó három magyar szöfejtő szótár (Bárczi Géza: *Magyar szöfejtő szótár*, Benkő Loránd (főszerk.): *Etymologisches Wörterbuch des Ungarischen* és *A magyar nyelv történeti etimológiai szótára*) eredményeit, illetve a legújabb kutatásokat szerkeszti egy kötetbe. A szótárt áttekintve látható, hogy a címszavak kiválasztásakor a szerkesztők arra törekedtek, hogy a mai magyar nyelv szókincsének leggyakoribb, legfontosabb tő- és származékszavainak eredetét jelelné meg. Ugyanakkor a kihalt, a népies, valamint a mai szókincs nem szerves részét képező szavak is – ugyan csak kisebb számban – bekerültek a munkába. A szótár újdonsága az is, hogy a magyar nyelvbe az utóbbi évtizedekbe megjelent közel kétszáz új szó etimológiája is megtalálható. Így olvasni lehet például az **allergia**, a **globalizáció** szavak eredetéről, vagy éppen a *Coca-Cola*éről a **kóla** címszónál.

A szótár felépítése is már mutatja, hogy a könyv valóban hiánypótló munka. A *Bevezető* – mely tartalmazza az etimológiai szótáraink áttekintését, a magyar szókincs eredet szerinti csoportosítását, a szótár célkitűzéseit és a szócikkek felépítésének pontos és részletes leírását – után következik egy *Irodalomjegyzék*, majd a 16. század végéig keletkezett *Jelentősebb magyar nyelvemlékeket* sorolják fel keletkezési dátummal együtt. Ezután a szótár használatakor (is) alkalmazható *Hangjelölési útmutató* olvasható.

A szócikkek – a hivatkozások mellőzése miatt, amelyek azért a nyelvészeti kutatásokhoz elengedhetetlenek – könnyen áttekinthetők. A címszót a szó első előfordulásának évszáma követi. A nyelvtörténetből – régi szó esetén a nyelvemlékekből – előkerült évszám szögletes zárójelbe került. Ezután két esetben következik a szó jelentése. Egyfelől akkor, ha egy másik címszóval azonos alakú, de eltérő jelentésű (homoním), másfelől akkor, ha a köznyelvben már nem ismert a jelentés, pl. **ármális** 'birtokadománnyal nem járó nemesi levél'. Néhány olyan szó jelentése is belekerült a szótárba, amelynek szerintem még ismert, bár minden kétséget kizáróan talán nem olyan széles körben ismert a jelentése, pl. **ármány**. A jelentés – a nyelvészet jelölési formáját használva – két felső vessző között (' ') olvasható. Ezután következik az etimológiai rész, mely átláthatóan ismerteti egy-egy szó eredetét és keletkezésének módját. A szótár szerzői azt is feltűntetik, ha egy-egy eredeztetés nem teljesen bizonyos. A szócikkekben többször érdekes művelődéstörténeti – bár tágran értelmezve minden szócikk felfogható egy-egy művelődéstörténeti adatnak – és nyelvjárási vonatkozások is olvashatók, például **batka** (*fabatkát sem ér*) vagy **bazsalikom** (nyelvjárásban *bazsalik*, mivel a szóvégi *-okot* személyragnak vélik). A szócikkek végén gyakran áll megjegyzés a szó elterjedtségével, társadalmi státusával, stílusértékével kapcsolatban.

A szótár végén több összefoglaló is található. Az első a *Szavak és a toldalékok az első írásos előfordulásuk sorrendjében félévszázados időhatárokból tárja elénk a szótár szóanyagát*. Majd a *Szavak eredet szerinti csoportosítása* következik. E két függelékkel a szerzők tulajdonképpen elérték, hogy szómutatót adtak egy szótárhoz mégpedig két olyan tematikus csoportosítási szempont szerint, amely egyfelől a nyelvészeti kutatásokat, másfelől a magyar nyelvészetet hallgató diákok munkáját is megkönnyítheti. Végül a könyvet egy *Szakkifejezések lexikona* zárja, amely szintén a szótárt tanulmányozóknak nyújt segítséget abban, hogy a nyelvészeti szakter-

minusok rengetegében el tudjon igazodni. Ezekből a fejezetekből is látható, hogy a szótár nem csak nyelvészeknek, hanem nyelvészeti tanulmányokat folytató hallgatóknak, magyarul tanulóknak, sőt a nyelvészet iránt érdeklődőknek is íródott.

A szócikkeket Dolovai Dorottya, Jankovicsné Tálás Anikó, Sipőcz Katalin, Tamás Ildikó készítették. A todalékok etimológiáját tartalmazó szócikkeket T. Somogyi Magda dolgozta ki.

Végezetül Zaicz Gábor, főszerkesztő szavait idézném a szótár *Bevezetőjéből*: „Szótárunk közös munka, melynek érdemét egyfelől az *Etimológiai szótár* készítésében résztvevők odaadó szakszerű munkája, másfelől a korábbi alpművek biztosították. Nagyon bízunk abban, hogy célkitűzésünknek megfelelően az *Etimológiai szótár* forgatása sokak számára nyújt izgalmas szellemi élményt, szolgáltat új művelődéstörténeti ismereteket és ad szakszerű betekintést a magyar szavak, todalékok eredetének színes világába”. A szótár használata során az olvasó lapról lapra szembesülhet ezekkel a célkitűzésekkel.

Csontos Nóra

Hegedűs Rita: *Ungarisch*. PONS Kiadó.

A PONS Kiadó gondozásában jelent meg Hegedűs Rita *Grammatik kurz und bündlich* című munkája, melynek címét magyarra talán így fordíthatnánk nem túl ötletesen: Rövid, pontos nyelvtan. A kiadvány valójában három kötetből áll, a nyelvtanon kívül egy igeragozási és egy főnévragozási „segédkönyvet” is kezébe foghat az olvasó. A köteteknek már a mérete is barátságos, kis táskában elférnek, külön-külön alig van súlyuk. Borítójuk egységes, mégis szellemesen különböző. Mindhárom külön alcímet is kapott: a nyelvtané például *Einfach, verständlich, übersichtlich* azaz 'Egyszerű, érthető, áttekinthető'. Az alcím kivételesen nem reklámfogás, nem csalás, nem ámitás.

A kis könyveket a németeket oktató, német anyanyelvű vagy akár csak a németül tudó tanár és nyelvtanuló is egyaránt haszonnal forgathatja, mivel a magyar nyelv tanításának eddig kikristályosodott tapasztalatait a szerző jellegetesen funkcionális szemléletében, felhasználóbarát előadásában tárja elénk. A kötetek nem bevezetővel kezdődnek, hanem mindjárt *használati utasítással*, mely azonban a megszokottól eltérően igen rövid. Ezekben néhány egyszerű szimbólum és azok magyarázata található. A főnévi és az igei kötetben ezután a *nyelvtani fogalmak* felsorolása következik az első oszlopban magyarul, mellette latin és német fordításban, hogy ki-ki használhassa saját iskolai műveltsége, kultúrája szerint. Ezután következnek – röviden és egyszerűen – az *alapvető tudnivalók az igeről*, illetve a *főnévről*, utóbbinál a hozzá kapcsolódó *ragokról*, majd pedig mintegy 80 *ragozási táblázat*, végül pedig egy *betűrendes mutató*.

A nyelvtant tárgyaló kötet rövid, pontos, világos magyarázatokkal szolgál, példanyaga közérthető, a magyar mellett ott találjuk a német fordítást is. A szerző a jelenségeket a klasszikusnak látszó, vonzó szófaji, mondattani keretek között tárgyalja. A szakember számára azonban nem kétséges, hogy e látszólag egyszerű,